

סדר ט"ו בשבט

**"ארבעה ראשי שנים הם... בא' בשבט ראש השנה לאילן
כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים בחמשה עשר בו"**
(מסכת ראש השנה)

**"חשק נטיעת אילנות נובע מחפץ הטבת הדורות הבאים,
המובלט בתקפו בעץ החרוב"**
(הרב קוק)

במיזם עולמי של האו"ם ינטעו מיליארד עצים תוך 10 שנים, קק"ל
הצטרפה למיזם והתחייבה לנטוע 6 מיליון עצים בפרק זמן זה. גם אתם
מוזמנים לקחת חלק בשימור כדור הארץ ולדאוג בנטיעה לארצנו היפה. גם
התורה מצוה את בני ישראל בכניסתם לארץ:
"וְכִי תֵבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכָל..." (ספר ויקרא)

ועוד אמרו במדרש

**"בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, נָטְלוּ וְהַחֲזִירוּ עַל כָּל
אֵילָנֵי גֶן עֵדֶן, וְאָמַר לוֹ, רְאֵה מַעֲשֵׂי כְפָה נָאִים וּמִשְׁבְּחֵי הוֹ, וְכָל מֶה
שֶׁבָּרָאתִי בְּשִׁבְלֶךָ בְּרָאתִי, תֵּן דַּעְתְּךָ שְׁלֹא תִקְלַקֵּל וּתַחֲרִיב אֶת עוֹלָמִי,
שָׂאֵם קִלְקֻלָּתְ אֵין מִי שִׁיתִּקֵּן אַחֲרֶיךָ"** (קהלת רבה)

בהקשר זה הרב נריה מספר כך על הרב קוק:

חז"ל מלמדים שבורא העולם עסק תחילה בנטיעת עצים טרם בריאת האדם,
ואם כן בעסקנו בנטיעות נזכה להידמות ולהתקרב יותר לה'.

**" בַּחֲגִיגַת מִטָּעִים בְּהוֹד הַשָּׁרוֹן, נִתְכַּבֵּד הָרַב קוֹק בְּנִטְיָעָה הָרִאשׁוֹנָה.
כְּשֶׁקָּם וְהָלַךְ לִנְטֹעַ הִתְרַגֵּשׁ מְאֹד, עֵינָיו זָלְגוּ דְמָעוֹת, וּפָנָיו הָיוּ כְּלִפִּיד אֵשׁ.
כְּשֶׁהִגִּישׁוּ לוֹ אֶת הַמַּעֲדָר, סָרַב לְקַחְתּוֹ, הִתְכּוֹכֵף וְסָפַל בְּרִגְבֵי הָאֲדָמָה
בִּידּוֹ, כְּשֶׁכָּלוּ נִתָּן בְּרָעַדַת קֹדֶשׁ. אֶחָד הַמְּקַרְבִּים הָרָשָׁה לַעֲצֻמוֹ לְשָׂאֵל אֶת
הָרַב מִדּוּעַ הוּא מִתְרַגֵּשׁ כָּל כֵּךְ, וְהָרַב הֵשִׁיב וְאָמַר: **"נְטִיעַת פְּרִי בְּאָרֶץ
יִשְׂרָאֵל, אֵין זוֹ סֵתֶם פְּעֻלָּה חֻקְלָאִית רְגִילָה, זוֹהִי הִתְדַבְּקוֹת בְּמִדּוּתָיו שֶׁל
הַקָּב"ה, שְׂאֵף הוּא הִתְעַסֵּק בְּמִטָּע הָאָרֶץ תְּחִלָּה.**"** (מועדי הראי"ה)

נטיעת עצים לעולם

ה' עסק בנטיעה

מנהגים

- יש להקפיד כל השנה שהפירות יהיו טובים ונקיים מחשש של אכילת תולעים.
- יש הנוהגים לאכול בט"ו בשבט משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל,
או שאר פירות הארץ, ואם אין יאכלו פירות מחו"ל.
- יש הנוהגים להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג נאה לארבעת המינים בשנה הבאה.

"ר' שמעון בן יוחאי אומר שנים עשר ארצות (=נחלות) ניתנו כנגד שנים עשר שבטי ישראל, ולא שוו טעם פירות שבטו של זה לטעם פירות שבטו של זה" (מדרש תנאים, דברים)

משל לעם ישראל

"בכל מיני אילנות נאים ומשובחים נקראו ישראל, **בגפן** ותאנה שנאמר "גפן ממצרים תסיע", **תאנה** שנאמר "כבכורה בתאנה בראשיתה", **כתמר** שנאמר "זאת קומתך דמתה לתמר", **כארז** שנאמר "כארז בלבנון ישגה", **כאגוז** שנאמר "אל גנת אגוז ירדתי", וקראו בכל מיני שלחים שנאמר "שלחך פרדס **רמונים**"... **זית** רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך""

(מדרש שמות רבה)

"כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֶךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ גִּזְלִי מִים עֵינֹת וְתֵהֱמֹת יֵצְאִים בַּבִּקְעָה וּבְחָרָ:
אֶרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה וְגֶפֶן וְתֵאנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ"
(ספר דברים)

לפי ר' נחמן מברסלב טעם שמן זית כולל את "כלל כל השמנונית" שבפירות, ודבש התמרים כולל את "כל המתיקות" שבפירות, ויחד הם מרכיבים את "כל הטעמים שבפירות".

שבעת המינים

סדר ט"ו בשבט

סדר האמירה והאכילה

קדושת האכילה

שנה אחת בט"ו בשבט שהה הרבי מגור אצל מורו ורבו - רבי מנחם מנדל מקוצק. אמר הרבי מקוצק לרבי מגור: "אמור דבר תורה לכבוד היום". נענה הרבי מגור והתפלפל ארוכות בהלכות מצוות התלויות בארץ ובאילן. לאחר שסיים את דברי תורתו, נאנח רבי מנחם מנדל אנחה עמוקה ואמר לו: "אם היינו זוכים להיות עכשיו בארץ ישראל, במקום לשמוע את דברי תורתך, היינו פשוט יושבים ואוכלים מפירותיה הקדושים".

מניחים על שולחן הסדר פירות משבעת המינים, פירות העונה ומיני מזונות. יש שנוהגים להניח גם פרי חדש ולברך עליו "שהחיינו". יחד עם אכילת הפירות אומרים פסוקים ומדברי חכמינו זכרונם לברכה, מעט מהם לוקטו כאן למען הסדר הטוב:

"כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (ספר דברים).

החיטה היא מקור הלחם, שעד היום מהווה מזון לרוב האנשים בעולם. אומר האר"י הקדוש, שכונת הפסוק לומר שהחיים באים ממוצא פי ה', הנותן כח בלחם להחיות אותנו.

החיטים הם משל לעם ישראל: **"כִּשְׁם שְׁאֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא חֲטִיִּן, כֵּן אֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל"** (מדרש תהלים). בשבח הארץ אמר ר' גמליאל, **עתידה ארץ ישראל להצמיח ככרות של לחם על העצים** (גמרא שבת).

לוקחים עוגה או עוגייה מקמח חיטה או מקמח שעורה ; ומברכים, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא מיני מזונות

"ותאמר להם הגפן, החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים" (ספר שופטים).

"אין שמחה אלא ביין" (גמרא פסחים).

"עץ הדעת גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין" (גמרא ברכות).

אנו רואים שיש בכחו של היין לגרום לתנועות הפוכות, של שמחה ושל עצב, וכך אמרו חכמינו: **"נכנס יין יצא סוד"** (גמרא סנהדרין). יש להשתמש בכח זה בחכמה, כדי שהסוד שיצא יהיה טוב ומועיל לנו ולאחרים.

לוקחים יין או מיץ ענבים ; ומברכים, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן

סדר ט"ו בשבט

סדר האמירה והאכילה

לוקחים פרי (עדיף) משבעת המינים, זית, תמר, ענבים או צימוקים, תאנה, רימון, ואחר כך יכול לקחת פירות נוספים, כתפוח, אתרוג, אגוז, חבוש, חרוב, תפוז, קטניות ועוד כיד הדמיון הטובה. יש שנהגו לקחת 30 פירות, חלקם עם קליפה וחלקם לא, כדי להודות לה' על שפע הטעמים שבירך בהם את עולמנו ; ומברכים על הפרי הראשון שאוכלים, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי העץ

"אמר רבי יוחנן: למה נמשלו ישראל לזית, לומר לך, מה זית לא מוציא שמנו אלא על ידי כתיתה, אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא על ידי יסורין. מה זית אין עליו נושרים לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, אף ישראל אין להם בטילה עולמית, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא"
(גמרא מנחות)

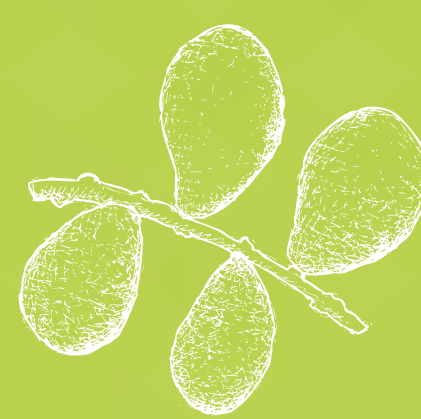
זית

"ועוד ידוע שכל האילנות יש להן לב כשתחתוך אותו אבל אילן זית אין לו לב" כלומר, גזעו חלול במרכזו (רבנו בחיי). ואכן, הזית אינו נמנה בין ההצעות בגמרא לתיאור פרי עץ הדעת (ברכות מ.), מפני שמר הוא ודורש שלבי עיבוד אך לאחר הכל שמן זית הוא סמל האור בעולם:

"נקראו אבותינו זית רענן שהם מאירים לכל באמונתם" (מדרש רבה)

אומר הבעל שם טוב: **"הצדיק, שנמשל לתמר, עושה פירות. וזהו "צדיק כתמר יפרח" - כלומר שהוא מוציא יקר מזולל, ומפריח ומרבה הטוב בעולם."**

ועוד אמרו חכמינו: **"מה תמר זה אין לו אלא לב אחד (שכל כחו מופנה לצמיחה לכיוון אחד, כלפי מעלה) - אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים."** (גמרא סוכה)

תמר

ריבוי סוגי איכות: **"מה הגפן הזו יש בה יין, יש בה חומץ, יש בה ענבים ויש בה צימוקים. כך הן ישראל, יש בהן (העוסקים ב) מקרא ומשנה תלמוד ואגדות."** (מדרש שמואל טז)

צימוק

סדר ט"ו בשבט

סדר האמירה והאכילה

**"וַיֵּשֶׁב יִהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל לִבְטַח אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ מִדָּן
וְעַד בְּאֵר שָׁבַע כָּל יְמֵי שְׁלֹמֹה" (מלכים א ה)**

**"מכני מה נמשלה תורה לתאנה? שרוב האילנות, הזית והגפן
והתמרה נלקטין כאחד, והתאנה נלקטת מעט מעט. כך התורה,
היום לומד מעט ולמחר הרבה, לפי שאינה מתלמדת לא בשנה
ולא בשתיים" (במדבר רבה)**

**"אמר רב חייא בר אשי אמר רב, עתידין אילני סרק שבארץ
ישראל שיטענו פירות, שנאמר כי עץ נשא פרי תאנה וגפן נתנו
חילם". (גמרא כתובות)**

**"הנצו הרימונים", אלו התינוקות שיושבים ועוסקים בתורה,
ויושבים שורות שורות כגרעיני רימונים" (שיר השירים רבה)**

**"הרואה רימון בחלום יצפה למצוות, שנאמר: 'כָּפַלַח הָרִמּוֹן רִקְתָּהּ'
אפילו רִקְנִים שבישראל מלאים מצוות כָּרִמּוֹן" (גמרא ברכות)**

**רוב גידול השעורים נועד היום למאכל בהמה, אך יש בה ערכים
תזונתיים רבים וקמח מלא בריא יותר מקמח חיטה. לחם מלא
מופק משילוב דגנים שונים כי השעורה בפני עצמה אינה מתאימה
לכך. יש אומרים שכונת התורה בשעורה היא דוקא לבירה,
שהומצאה לפני כ-5,100 שנים.**

**יש הלוקחים בירה שהופקה משעורים ;
ומברכים, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו.**

סדר ט"ו בשבט

שבעת המינים המופיעים בחלום מסמלים דברים טובים. וכן בחלומות פירושם:
"אמר רבי חייא בר אבא: הרואה חטים בחלום - ראה שלום... שעורים בחלום - סרו עונותיו... אמר רבי זירא: אני לא עליתי מבבל לארץ ישראל עד שראיתי שעורים בחלומי... גפן טעונה בחלום - אין אשתו מפלת נפלים... תאנה בחלום - תורתו משתמרת בקרבו... רמונים בחלום... עסקיו יפרו כגרעני הרימון... אם תלמיד חכם הוא - יצפה לתורה... אפילו ריקנין שבך (=בעם ישראל) מלאים מצות כרמון... זית בחלום - שם טוב יוצא לו... שמן זית בחלום - יצפה למאור תורה... תמרים בחלום - תמו עונותיו " (גמרא ברכות)

לוקחים תפוח ואתרוג ואומרים :
"אמר רבי חמא בן רבי חנינא: מאי דכתיב: "כְּתִפוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר"? למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך - מה תפוח זה פרי קודם לעליו, כך ישראל הקדימו 'נעשה' ל'נשמע'". (גמרא שבת)

... אל נא חלץ קהלה אשר אליך תערוג, וברך התות והאגוז והאתרוג.

ויהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתברך כל אילנות האתרוג להוציא פירותיהם בעתם, ויוציאו אתרוגים טובים יפים ומהודרים ונקיים...
 (מתוך תפילת הבן איש חי לאתרוג)

סדר ט"ו בשבט

